

Sygn. akt II C 164/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 stycznia 2016r.

Sąd Okręgowy w Łodzi II Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący p.o. SSO. Eryk Dąbrowski

Protokolant Marta Witek

po rozpoznaniu w dniu 7 stycznia 2016r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa H. P. i M. P. (1)

przeciwko J. W.

o uznania czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną do wysokości wierzytelności stwierdzonej tytułem egzekucyjnym w postaci sporządzonego przed prowadzącym Kancelarię Notarialną w P. przy ulicy (...) notariuszem J. S. aktu notarialnego numer repertorium (...) z dnia 14 września 2011r. w stosunku do wierzycieli H. P. i M. P. (1) czynność prawną w postaci złożonego w dniu 10 października 2011r. przed prowadzącym Kancelarię Notarialną w P. przy ulicy (...) i zarejestrowanego w repertorium A pod numerem (...) oświadczenia o ustanowieniu hipoteki na przysługującym B. W. udziale w prawie własności nieruchomości położonej B. przy ulicy (...), dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy w Brzezinach księga wieczysta (...);

2. zasądza od J. W. solidarnie na rzecz H. P. i M. P. (1) kwotę 7 717zł. (trzy tysiące sto jeden złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania.

II C 164/14

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 28 stycznia 2014r. skierowanym przeciwko J. W. powodowie H. P. oraz M. P. (1) wnieśli o uznanie wobec nich za bezskutecznego złożonego przez B. W. w dniu 10 października 2011r. oświadczenia o ustanowieniu na rzecz pozwanego hipoteki na służącym jej udziale w nieruchomości położonej w B. przy ul. (...). Uzasadniając zgłoszone roszczenie powodowie powołali się na przysługującą im wobec B. W. wierzytelność w kwocie 330 000zł., podnieśli nadto, iż wskutek ustanowienia hipoteki nie są w stanie wynikającego z tej wierzytelności roszczenia (pозew k. 2 – 6).

W odpowiedzi na pozew z dnia 16 czerwca 2014r. pełnomocnik pozwanego podniósł, iż dokonana przez pozwanego z dłużniczką czynność prawna nie ma charakteru nieodpłatnego, to zaś oznacza, iż powodowie nie mogą we wszczętym przeciwko pozwanemu ze skargi paulińskiej procesie powoływać się na domniemanie z art. 528 kc., wskazał nadto, iż pozwany nie miał wiedzy o istnieniu jakiegokolwiek wierzytelności powodów i z tych też przyczyn wniósł o oddalenie powództwa (odpowiedź na pozew k. 85 – 88).

Sąd ustalił, co następuje:

Współwłaścicielkami spornej nieruchomości są: K. W. w 4/5 oraz jej wnuczka – E. S. (treść księgi wieczystej k. 7 – 13). W dniu 25 października 2010r. reprezentujący B. W. jako ustanowiony notarialnie pełnomocnik jej zięć – Z. S. zawarł w jej imieniu umowę przedwstępną sprzedaży na rzecz powodów wynoszącej 1/2 udziału B. W. w powyższej nieruchomości za kwotę 500 000zł. W par. 3 umowy strony zobowiązały się do zawarcia umowy przyrzeczonej w terminie do dnia 31 marca 2011r. Pełnomocnik B. W. potwierdził jednocześnie otrzymanie od powodów tytułem ceny kwoty 285 000zł., do zapłaty zaś brakujących 215 000zł. powodowie zobowiązali się w terminie do dnia 31 marca 2012r. W par. 6 umowy powodowie zawarli wnioski o dokonanie w prowadzonej dla spornej nieruchomości księdze wieczystej wpisu roszczenia o przeniesienie na ich rzecz własności nieruchomości (umowa k. 14 – 17). Warunki powyższej umowy negocjowane były z ramienia (...) wyłącznie przez jej pełnomocnika (zeznania powoda k. 112 – odwrot, zeznania świadka B. W. k. 114).

Począwszy od lata 2011r. Z. S. prowadził z pozwanym negocjacje co do możliwości uzyskania od niego pożyczki w kwocie 1 000 000zł. Do rozmów tych doszło z inicjatywy Z. S., który w gronie znanych sobie osób opowiadał, iż poszukuje inwestora gotowego wyłożyć swoje pieniądze na działalność gospodarczą. Jako osobę dysponującą takimi środkami wskazano mu pozwanego, który z tytułu pracy zarobkowej za granicą posiadał znaczne oszczędności. Zięć B. W. namawiał pozwanego do pożyczki pomysłem uruchomienia z pozwanym wspólnej działalności gospodarczej, której przedmiotem miałyby stać się pierwsza w Ł. restauracja chorwacka, jej uruchomienie uzależniał jednak od uprzedniego uzyskania środków koniecznych do zapłaty należności urzędu celnego w związku ze sprowadzeniem do Polski chorwackich win. Jako właściciela tychże alkoholi wskazywano spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, której udziałowcem była córka Z. S., on sam zaś jej prokurentem. Z. S. wyrażał obawę, że jeśli dług wobec urzędu celnego nie zostanie w porę uregulowany, to alkohol ulegnie utylizacji, co narazi jego rodzinę na stratę środków zainwestowanych w jego zakup. Poza udzieleniem pożyczki pozwanego namawiano także do wniesienia wkładu pieniężnego do spółki trudniącej się sprzedażą chorwackich alkoholi (zeznania pozwanego k. 113, zeznania świadków K. P. k. 179, K. P. k. 180, D. Z. k. 183, Z. S. k. 328 - odwrot).

W dniu 14 września 2011r. reprezentujący w dalszym ciągu B. W. jako jej pełnomocnik Z. S. oraz powodowie złożyli zgodne oświadczenia o rozwiązaniu umowy przedwstępnej. Pełnomocnik B. W. potwierdził jednocześnie wcześniejsze otrzymanie od powodów dodatkowo kwoty 45 000zł. tytułem części brakującej do zapłaty ceny nieruchomości i w związku z powyższym – działając w imieniu i na rzecz B. W. zobowiązał się w jej imieniu do zwrotu łącznie zapłaconej części ceny w wysokości 330 000zł. w terminie 14 dni. W zakresie powyższego obowiązku pełnomocnik B. W. złożył jednocześnie oświadczenie o poddaniu się przez nią egzekucji (umowa k. 20 – 24). Z propozycją rozwiązania umowy wystąpił reprezentujący B. W. P. S., odmowę zaś zbycia nieruchomości tłumaczył znalezieniem na nią lepszego kupca (zeznania powoda k. 112 – odwrot). Z. S. poczuwał się także do zwrotu powyższych pieniędzy, wiedział jednak jednocześnie, iż nie jest to możliwe, środki uzyskane bowiem od powodów jako nabywców nieruchomości rozeszły się (zeznania świadka Z. S. k. 329).

W dniu 10 października 2011r. B. W. i E. S. złożyły oświadczenia o ustanowieniu na służących im udziałach w prawie własności spornej nieruchomości hipoteki umownej do kwoty 900 000zł. na rzecz pozwanego tytułem zabezpieczenia udzielonej przez niego na rzecz E. S. oprocentowanej pożyczki w kwocie 600 000zł. jak również poddały się egzekucji w zakresie obowiązku zapłaty kwoty 900 000zł. (oświadczenie k. 28 – 35). Oświadczenie złożone w formie aktu notarialnego podpisane zostało przez B. W. w samochodzie zaparkowanym przed kancelarią notarialną, do której dłużniczka nie mogła wejść z uwagi na opatrunek gipsowy, który nosiła na złamanej nodze (zeznania świadków B. W. k. 114 – odwrot, 328, D. K. k. 177 – 178, K. P. k. 179).

Tego samego dnia pozwany zawarł z E. S. wspomnianą umowę pożyczki (umowa k. 36 – 38, aneks k. 90). Kwota pożyczki przekazywana była E. S. w ratach na jej prywatny rachunek bankowy (pokwitowania k. 91, 95, potwierdzenie przelewów k. 92 – 94, zeznania świadka Z. S. k. 328 - odwrot). Rozważając udzielenie pożyczki pozwany przez swojego pełnomocnika sprawdzał ujawniony w księdze wieczystej stan prawny spornej nieruchomości, dowiedział się wtedy o roszczeniu powodów o przeniesienie własności, jak również o roszczeniu innego jeszcze wierzyciela – Zakładu Produkcyjno – Handlowo – Usługowego (...) Spółki Cywilnej R. U. (1), R. U. (2) w I., a także o hipotecę ustanowionej

na rzecz Banku (...) SA (zeznania pozwanego k. 113 – odwrót, odpis zupełny księgi wieczystej k. 132 – 146, zeznania świadka Z. S. k. 329). Ostatecznie pozwany uzależnił udzielenie pożyczki od wykreślenia z prowadzonej dla spornej nieruchomości księgi wieczystej wpisów dotyczących roszczeń osób trzecich tak, aby hipoteka mająca zabezpieczać zwrot udzielonej przez niego pożyczki miała pierwszeństwo. W dacie jej zawierania wpisy powyższe były już jednak wykreślone z wyłączeniem jedynie hipoteki ustanowionej na rzecz Banku (...) SA. Dla pozwanego nie stanowiło to przeszkody do udzielenia pożyczki, dysponował on już bowiem wtedy pochodzącym od tego banku oświadczeniem, iż wierzytelność zabezpieczona powyższą hipoteką została już spłacona. Niezwłocznie po przekazaniu pożyczki pozwany z aktem notarialnym zawierającym oświadczenie dłużniczki o ustanowieniu hipoteki udał się do sądu wieczysto księgowego celem złożenia wniosku o wpisanie na swoją rzecz hipoteki (zeznania świadków D. K. k. 178, K. P. k. 180 – 181, D. Z. k. 183 - 184).

Z. S. informował osoby obecne przy dokonywaniu czynności notarialnej z dnia 10 października 2011r., iż jego żona – J. ciężko choruje na serce, jej leczenie zaś wymaga znacznych nakładów finansowych, wskazywał nadto, iż dzięki uzyskanej od pozwanego pożyczce możliwe będzie odzyskanie płynności finansowej przez należącą do rodziny spółkę trudniącą się sprowadzaniem alkoholi, a dzięki temu również możliwe stanie się pozyskanie środków finansowych na dalsze leczenie żony. Z. S. nie ukrywał ponadto, iż podjęte przez niego wcześniej starania o kredyt bankowy nie przyniosły rezultatu z uwagi na negatywną ocenę jego zdolności kredytowej. W poprzedzających udzielenie pożyczki rozmowach poruszano wyłącznie temat zadłużenia i wypłacalności Z. S., nie pytano natomiast o ewentualne zadłużenie B. W. (zeznania świadków K. P. k. 179 – 181, Z. Z. k. 184).

W związku z brakiem zwrotu ceny zapłaconej za niedoszłą do skutku sprzedaż nieruchomości powodowie uzyskali w dniu 6 lutego 2013r. postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu zawierającemu oświadczenie o poddaniu egzekucji (postanowienie k. 25).

E. S. nie podjęła spłaty zadłużenia pożyczki udzielonej przez pozwanego. W związku z powyższym dochodziło do spotkań pomiędzy pozwanym a Z. S., w trakcie których ten ostatni początkowo starał się uspakając pozwanego, iż uda mu się sprzedać sprowadzony do Polski alkohol i wtedy pozwany odzyska swoje pieniądze, później zaś tłumaczył brak spłaty pożyczki trudną sytuacją finansową spowodowaną chorobą jego żony, jak również tym, iż uzyskane od pozwanego środki finansowe okazały się niewystarczające do uregulowania zadłużenia z tytułu akcyzy za sprowadzony alkohol i jego magazynowanie (zeznania świadka K. P. k. 179 – 182, zeznania pozwanego k. 344 – odwrót). W chwili obecnej zadłużenie z tytułu udzielonej przez pozwanego pożyczki wyraża się łącznie z odsetkami kwotą ponad 900 000zł. Prowadzona przez pozwanego egzekucja z nieruchomości z braku chętnych nabywców nie przyniosła żadnych rezultatów. Kiedy pozwany rozważać zaczął przejęcie spornej nieruchomości, dowiedział się o roszczeniu przysługującym powodom (zeznania pozwanego k. 113, zeznania świadka Z. S. k. 328 - odwrót).

Żona Z. S. nie doczekawszy się przeszczepu serca zmarła w dniu 5 czerwca 2013r., w listopadzie zaś tego roku B. W. w związku z konfliktem z zięciem wyprowadziła się z domu przy (...)w B.. Wcześniej wszystkie środki finansowe, które udało się jej odłożyć, przeznaczała na leczenie chorującej córki. Będąc mocodawcą Z. S. B. W. nie interesowała się jednocześnie działaniami, które on podejmował w jej imieniu w odniesieniu do należących do niej udziałów spornej nieruchomości, on sam zaś także nie opowiadał się przed nią z tych czynności (zeznania świadka B. W. k. 114, 327 - odwrót).

Prowadzone przez powodów egzekucja w celu ściągnięcia brakującej części zapłaconej przez niego ceny pozostaje bezskuteczna (zeznania powoda k. 112 – odwrót, 343 - odwrót).

Sąd zważył, co następuje:

Stosownie do brzmienia przepisu art. 528 kc., jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Jak zatem wynika z powyższego, wystąpienie wskazanej w art. 528 kc. okoliczności zwalnia wierzyciela z konieczności wykazania przesłanki zasadności

skargi pauliańskiej w postaci w postaci świadomości osoby trzeciej, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Podzielić należało prezentowane przez stronę powodową stanowisko, wedle z uwagi na działanie przewidzianego przepisem art. 528 kc. domniemania powodowie zwolnieni byli od obowiązku dowodzenia, iż pozwany świadom był działania dłużniczki z pokrzywdzeniem wierzycieli. Jak podnosi się bowiem w literaturze prawniczej, korzyścią majątkową bezpłatną w rozumieniu art. 528 jest korzyść uzyskana nie tylko w wyniku darowizny (art. 888), lecz także uzyskana w wyniku każdego innego przysporzenia, jeżeli osoba, która dokonała tego przysporzenia, nie otrzymała – jak miało to miejsce w niniejszej sprawie - w zamian korzyści majątkowej stanowiącej jego ekwiwalent (art. 889). W zgodzie z prezentowanym wyżej stanowiskiem pozostaje pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 16 stycznia 2014r. w sprawie I ACa 958/13, wedle którego:

„Istotnym elementem przesłanki pokrzywdzenia wierzyciela jest kwestia ekwiwalentu uzyskanego przez dłużnika w zamian za korzyść uzyskaną przez osobę trzecią w związku z dokonaniem kwestionowanej czynności prawnej. Brak tego ekwiwalentu - np. w przypadku czynności nieodpłatnej - lub też jego nieodpowiednia wysokość może stanowić wyraźną wskazówkę dla stwierdzenia pokrzywdzenia wierzyciela. Czynność prawna dłużnika, za którą otrzymał on świadczenie ekwiwalentne, nie powoduje generalnie pokrzywdzenia wierzycieli, jeżeli uzyskany ekwiwalent znajduje się w majątku dłużnika lub też został wykorzystany do zaspokojenia wierzycieli.”

LEX nr 1428193

Także w wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 6 grudnia 2012r. w sprawie I ACa 1149/12 zwrócono uwagę na konieczność zaistnienia tożsamości dokonującego czynności prawnej dłużnika z osobą uzyskującą w zamian za nią korzyść, wskazano bowiem, iż:

„Korzyść, o jakiej mowa w przepisie art. 528 kc., może być uzyskana w wyniku darowizny oraz każdego innego przysporzenia, pod warunkiem że osoba, która dokonała tego przysporzenia, nie otrzymała w zamian korzyści majątkowej stanowiącej jego ekwiwalent.”

W niniejszej sprawie osoba trzecia (pозwany) spełniła wprawdzie świadczenie w postaci udzielenia pożyczki, ale jednocześnie dokonująca przysporzenia dłużniczka nie otrzymała w zamian korzyści majątkowej. Spełniono je z myślą o pożyczce, której miano udzielić wnuczce dłużniczki, a zatem osobą uprawnioną do żądania wykonania zobowiązań, jakie pozwany przyjął na siebie w związku z zawartą umową, pozostawał ktoś inny aniżeli dłużniczka.

Oparcia dla stanowiska odmiennego nie dostarcza fakt, iż skoro do listopada 2013r. dłużniczka prowadziła z pożyczkobiorczynią wspólne gospodarstwo domowe, to w takim razie w pewien przynajmniej sposób również odniosła korzyść z uzyskanej przez nią pożyczki, jak wskazano bowiem w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2011r. w sprawie II CSK 513/10:

„Pojęcia bezpłatnego uzyskania korzyści nie należy wiązać wyłącznie z treścią czynności prawnej, w wyniku której korzyść ta weszła do majątku osoby trzeciej, ale z rzeczywistymi, obiektywnie ocenionymi konsekwencjami majątkowymi wynikłymi z realizacji tej czynności, które ocenić trzeba według stanu na chwilę orzekania.”

Stwierdzić należy, iż w dacie orzekania dłużniczka nie prowadzi już wspólnego gospodarstwa domowego wnuczką, odpadły zatem definitywnie wszelkie okoliczności pozwalające na stwierdzenie, iż dłużniczka korzysta w jakikolwiek sposób z dobrodziejstw pożyczki uzyskanej przez jej wnuczkę, w szczególności zaś, że dzięki tejże pożyczce sytuacja majątkowa dłużniczki jest w jakikolwiek sposób od sytuacji, w jakiej znajdowałaby się, gdyby owej pożyczki nie udzielono.

Z uwagi na powyższe uznać należało, iż powód zwolniony był z obowiązku wykazywania świadomości pozwanego, iż dłużniczka ustanawiając hipotekę miała świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Przyjąć należało jednocześnie, iż

spełnione zostały pozostałe przesłanki uznania czynności prawnej za bezskuteczną określone w przepisie art. 527 kc., a mianowicie:

1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności; **2)** dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią; **3)** pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika; **4)** dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela; **5)** uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią.

Okolicznością niesporną między stronami było przysługiwanie powodom wierzytelności względem B. W. o zwrot zapłaconej przez nich części ceny kupna nieruchomości jak również dokonanie przez nią czynności prawnej z osobą trzecią w postaci ustanowienia hipoteki, a zatem wystąpienie przesłanek z pkt 1 i 5.

Co się tyczy przesłanek z pkt 2 i 3 w postaci dokonania przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli, to na gruncie przepisów o skardze pauliańskiej pojęcie to nie jest związane z poniesieniem przez wierzyciela szkody (wyrok SN z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173; Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania*, 2008, s. 32). W art. 527 § 2 k.c. ustawodawca określił, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był poprzednio. W doktrynie oraz w orzecznictwie na ogół przyjmuje się, że niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. oznacza taki stan majątku dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi (M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1249; wyrok SA w Warszawie z dnia 19 listopada 1997 r., I ACa 737/97, Apel. W-wa 1998, nr 4, poz. 36; wyrok SN z dnia 24 stycznia 2000 r., III CKN 554/98, LEX nr 52736; wyrok SA w Katowicach z dnia 11 lipca 2013 r., I ACa 417/13, LEX nr 1349916). Sąd Najwyższy wyroku z dnia 29 września 2011 r. (IV CSK 99/11, Rzeczpospolita PCD 2011, nr 231, s. 3) stwierdził, że o istnieniu pokrzywdzenia można mówić, gdy porównanie wartości sprzedanego prawa i wysokości niespłaconych wierzytelności przysługujących przeciwko dłużnikowi prowadzi do wniosku o niemożliwości zaspokojenia się powoda chociażby w części. Wskazuje się ponadto, że niekiedy nawet uzyskanie przez dłużnika ekwiwalentu rozporządzenia majątkowego od osoby trzeciej nie eliminuje stanu pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli nie miał on możliwości uzyskania zaspokojenia wierzytelności z tego ekwiwalentu (wyrok SN z dnia 7 marca 2013 r., IV CSK 452/12, LEX nr 1314438). Za niewypłacalnego może być uznany nawet taki dłużnik, którego aktywa majątkowe równoważą zobowiązania, ale są niedostępne dla wierzyciela roszczeń pieniężnych (wyrok SA w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2013 r., I ACa 1250/12, LEX nr 1312107).

Z punktu widzenia możliwości zaskarżenia czynności prawnej dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli ustawodawca zrównuje czynności powodujące niewypłacalność dłużnika z tymi, które prowadzą do pogłębienia stanu jego niewypłacalności. Przyjmuje się, że akcję pauliańską uzasadnia każde **powiększenie niewypłacalności**, bez względu na jego rozmiar (wyrok SA w Lublinie z dnia 19 marca 1997 r., I ACa 27/97, Apel. Lub. 1997, nr 4, poz. 19; A. Karnicka-Kawczyńska, J. Kawczyński, Skarga pauliańska, *Pr. Sp.* 1999, nr 1, s. 19; M. Jasińska, Skarga pauliańska. *Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika*. Art. 527–534 k.c. Komentarz, Warszawa 2006, s. 82; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, *Komentarz*, t. II, 2009, s. 211; M. Pyziak-Szafnicka (w:) *System prawa prywatnego*, t. 6, s. 1252). Przykładowo dłużnik staje się niewypłacalny w wyższym stopniu, gdy zaspokojenie można uzyskać z dodatkowym znacznym nakładem kosztów, czasu i ryzyka (wyrok SN z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok SA w Krakowie z dnia 21 listopada 2012 r., I ACa 1057/12, LEX nr 1280309).

Biorąc pod uwagę, że przedmiotem zaskarżenia może być czynność prawna powodująca niewypłacalność dłużnika lub powiększenie jego niewypłacalności, w orzecznictwie sformułowano ogólną tezę, iż pokrzywdzenie wierzycieli powstaje na skutek takiego stanu faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność, utrudnienie lub odwleczenie zaspokojenia wierzyciela (wyrok SN z dnia 28 listopada 2001 r., IV CKN 525/00, LEX nr 53110; wyrok SN z dnia 29 czerwca 2004 r., II CK 367/03, LEX nr 174173; wyrok SA w Łodzi z dnia 18 lutego 2013 r., I ACa 1438/12, LEX nr 1305972). Przyjmuje się także, że ilekroć – co ma miejsce także w okolicznościach niniejszej sprawy - komornicza egzekucja świadczenia pieniężnego przeprowadzona choćby z części składowej majątku dłużnika okaże

się nieskuteczna, jest to wystarczające do przyjęcia, że wykazana została w ten sposób niewypłacalność dłużnika zalegającego z zapłatą (wyrok SA w Krakowie z dnia 4 października 2010 r., I ACa 875/10, LEX nr 694252).

Okolicznością niesporną było między stronami, iż prowadzone przez powodów egzekucja w celu odzyskania zapłaconych przez nich środków pieniężnych okazała się nieskuteczna. Bez wątplenia w sytuacji, w której dłużniczka poza udziałem w spornej nieruchomości nie ma żadnego innego majątku, cały zaś jej miesięczny dochód wyraża się kwotami wynoszącymi po 1 260 – 1 460zł., dokonaną przez nią czynność prawną w postaci ustanowienia hipoteki na powyższym udziale kwalifikować należy jako prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli (zeznania świadka B. W. k. 114). Potwierdzeniem faktu wystąpienia w niniejszej sprawie takiego pokrzywdzenia jest fakt, iż prowadzona w celu odzyskania kwoty 330 000zł. egzekucja nie przyniosła żadnych rezultatów.

W odniesieniu do czwartej ze wskazanych wyżej przesłanek dla skuteczności skargi pauliańskiej nie jest konieczne, by w zamiarze dłużnika leżało pokrzywdzenie wierzycieli ani też by zamiar ten skierowany był przeciwko określonemu wierzycielowi. Wystarczy, że dłużnik ma świadomość pokrzywdzenia wierzycieli. Świadomość taka istnieje, gdy dłużnik wie, że na skutek czynności prawnej – jak miało to miejsce w niniejszej sprawie - określone aktywa wyjdą z jego majątku i że z tego powodu wierzyciele będą mieli trudności z zaspokojeniem, a w konsekwencji nastąpi ich pokrzywdzenie (A. Ohanowicz (w:) System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1259). Dłużnik działa zatem ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli ma rozeznanie co do tego, że w następstwie dokonanej przezeń czynności **ucierpi materialny interes wierzyciela**, zazwyczaj przez wyzbycie się w całości lub w części majątku nadającego się do egzekucji. Związana z tym niewypłacalność dłużnika nie musi być całkowita, byleby wystąpiła w większym rozmiarze niż przed dokonaniem czynności. (wyrok SN z 29 maja 2007 r., V CSK 77/2007, SIP nr 611445, Lexis.pl nr 2794763).

Do przyjęcia, że dłużnik dokonywał czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, wystarczy, by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności (wyrok SA w Poznaniu z dnia 12 maja 2005 r., I ACa 1764/04, OSA 2006, z. 3, poz. 8; wyrok SA w Katowicach z dnia 18 marca 2010 r., V ACa 27/10, Biul. SAKA 2010, nr 3, s. 27; wyrok SA w Szczecinie z dnia 22 sierpnia 2012 r., I ACa 816/11, LEX nr 1216401). Nie jest przy tym konieczne, aby świadomość pokrzywdzenia dotyczyła konkretnego wierzyciela, w szczególności tego, który wystąpił ze skargą pauliańską. Wystarczy świadomość dłużnika, że czynność prawna przez niego dokonana może spowodować pokrzywdzenie ogółu jego wierzycieli (wyrok SA w Warszawie z dnia 19 listopada 1997 r., I ACa 737/97, Apel. W-wa 1998, nr 4, poz. 36; L. Stecki (w:) J. Winiarz, Komentarz, t. I, 1989, s. 537; W. Popiołek (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. II, 2009, s. 214).

W Wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 10 stycznia 1995 r. w sprawie I ACr 1014/94 wskazano także, iż:

„Kodeks cywilny nie przewiduje jako koniecznego warunku zaskarżenia zamiaru po stronie dłużnika i osoby trzeciej pokrzywdzenia wierzyciela. Wymogiem zaskarżenia wedle art. 527 k.c. jest istnienie świadomości pokrzywdzenia. Świadomość zaś obejmuje tylko element wiedzy. Wystarczającym więc dla zaskarżenia jest, by dłużnik przy dokonywaniu czynności zdawał sobie sprawę z tego, że jego czynność z konieczności lub według dużego prawdopodobieństwa spowoduje pokrzywdzenie wierzycieli, a nawet by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał tylko w granicach ewentualności. Ten bowiem ostatni przypadek jest również rodzajem tej świadomości dłużnika pokrzywdzonego wierzyciela, o którą chodzi w art. 527 k.c. Zatem do zaskarżenia wystarczy, by dłużnik zdawał sobie sprawę z pokrzywdzenia wierzycieli, jako wchodzącej w rachubę ewentualności w wypadku ziszczenia się dalszych zdarzeń i wiedział, że w razie ich zajścia wierzyciele z jego majątku nie zostaną zaspokojeni.”

Co się tyczy działania dłużniczki w niniejszej sprawie ze świadomością pokrzywdzenia powodów, to niewątpliwie wiedząc, iż jedynym wartościowym składnikiem jej majątku umożliwiającym zaspokojenie roszczeń powodów jest właśnie przedmiotowa nieruchomość musiała tym samym zdawać sobie sprawę, iż obciążenie jej ograniczonym prawem rzeczowym o wskazanej wyżej treści tym samym naraża powodów na co najmniej utrudnienie zaspokojenia ich roszczeń o zwrot zapłaconej przez nich ceny kupna udziałów w tejże nieruchomości. Jak wskazuje się w literaturze prawniczej:

„Działanie ze świadomością pokrzywdzenia oznacza, że dłużnik był poczytalny i zarazem wiedział, że w następstwie jego działania może dojść do stanu „pokrzywdzenia” (zob. W. Popiołek (w:) Kodeks..., t. II, s. 214 i cyt. tam autorzy). Jednocześnie brak owej poczytalności i minimum rozeznania wyklucza możliwość przypisania dłużnikowi działania ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (zob. M. Pyziak-Szafnicka, Ochrona wierzyciela..., s. 5).”

Skoro zatem w okolicznościach niniejszej sprawy dłużniczce nie można odmówić obu tych przymiotów, to jest poczytalności i wiedzy o niezaspokojonym roszczeniu powodów, to tym samym przyjąć należy, iż ustanawiając ograniczone prawo rzeczowe na rzecz pozwanego musiała mieć ona świadomość, o jakiej mowa w przepisie art. 527 kc. Na poparcie prezentowanego wyżej stanowiska przytoczyć należy nadto znajdujący zastosowanie w niniejszej sprawie prezentowany także w literaturze prawniczej pogląd, wedle którego:

„Brak świadomości dłużnika co do zasady wyłącza możliwość powołania się na art. 527 k.c. W sytuacji jednak, gdyby dłużnik nie działał z taką świadomością tylko dlatego, że nie dołożył należytej staranności, aby nabrać przekonania, iż jego działanie krzywdzi wierzycieli, można zaskarżyć taką czynność wierzyciela” (zob. L. Stecki (w:) Kodeks..., s. 520).

Odnotać należy wreszcie wyrażone także w literaturze prawniczej stanowisko M. Pyziak-Szafnickiej, która twierdzi, że gdy czynność prawną dłużnik wykonuje za pomocą pełnomocnika, do zaskarżenia w trybie art. 527 k.c. wystarczy spełnienie przesłanki podmiotowej po stronie dłużnika lub jego pełnomocnika (por. M. Pyziak - Szafnicka, Ochrona wierzyciela..., s. 5). Bez wątpienia w ustalonym stanie faktycznym osobą, która musiała zdawać sobie sprawę z konsekwencji obciążenia hipoteką udziału w prawie własności nieruchomości służącego B. W. dla jednoczesnej możliwości zaspokojenia roszczeń, jakie powstały w związku z rozwiązaniem umowy sprzedaży tego udziału, był reprezentujący dłużniczkę jako jej pełnomocnik jej zięć – Z. S..

Z punktu widzenia możliwości skorzystania przez wierzyciela z ochrony pauliańskiej istotne jest, aby zaskarżona czynność prawna przyniosła jakiejś osobie trzeciej **korzyść majątkową**. Do przyjęcia, iż osoba trzecia uzyskała taką korzyść, wystarczy wykazanie, że na podstawie czynności prawnej dłużnika nabyła ona rzecz lub **prawo** albo została zwolniona z obowiązku, co spowodowało niekorzystną zmianę w majątku dłużnika prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli (wyrok SN z dnia 7 grudnia 1999 r., I CKN 287/98, LEX nr 147235). Co się tyczy wystąpienia w niniejszej sprawie piątej ze wskazanych wyżej przesłanek, to stwierdzić należy, iż uzyskując hipotekę na nieruchomości dłużniczki pozwany uzyskał tym samym korzyść w postaci ograniczonego prawa rzeczowego umożliwiającego zaspokojenie się z przedmiotowej nieruchomości z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi dłużniczki.

Z uwagi na wystąpienie wskazanych okoliczności, żądanie pozwu ocenić należało jako zasługujące na uwzględnienie, co skutkowało udzieleniem mu ochrony.

Rozstrzygnięcie o należnych stronie powodowej kosztach postępowania, na które w sprawie niniejszej złożyły się:

- opłata od pozwu uiszczona w kwocie 500zł.;

- wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 7 200zł., ustalone na podstawie par. 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, zapadło zgodnie z wyrażoną przepisem art. 98 par. 1 kpc. zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania.